



TELE2 d.o.o.
za telekomunikacijske usluge
Ulica grada Vukovara 269 d
10000 Zagreb, Hrvatska

T +385 (0)1 63 28 300
F +385 (0)1 63 28 301
OIB 70133616033

Podaci o društvu: upisano u registar Trgovačkog suda 080492341
Poslovna banka: Privredna banka Zagreb d.d. žiro račun: 2340009-1110169306
Temeljni kapital 2.848.000.000,00 kn uplaćen u cijelosti
Članovi uprave društva: Malin Holmberg, Dubravko Horvatić, Johan Bergström, Viktor Pavlinić

Komentari Tele2 d.o.o. na Analizu tržišta završavanja (terminacije) poziva u određenu pokretnu javnu komunikacijsku mrežu 2013.

Na početku se želimo kratko osvrnuti na prijašnju analizu tržišta te komentare koje je Tele2 iznio tijekom javne rasprave. HAKOM je u prethodnoj Analizi tržišta, Tele2 proglasio operatorom sa značajnom tržišnom snagom na tržištu završavanja (terminacije) poziva te mu odredio obvezu pristupa i korištenja posebnih dijelova mreže, obvezu nediskriminacije, obvezu transparentnosti uz obvezu objave minimalne ponude uvjeta međupovezivanja i obveza nadzora cijena.

Jednako tako Tele2 je određena trogodišnja asimetrija u odnosu na cijene završavanja poziva u pokretne mreže VIPnet-a i HT-a, koja je završila s 31. prosinca 2012. Tele2 je u komentarima u javnoj raspravi već tada isticao da sukladno iskustvima drugih tržišta položaj Tele2 kao i objektivne okolnosti koje vladaju na tržištu jasno ukazuju da je period od 3 godine prekratak, te da je iznos asimetrije premali. Tele2 je u 2 navrata tražio od HAKOM-a izmjenu odluke o analizi tržišta završavanja (terminacije) poziva u vlastitu pokretnu javnu komunikacijsku mrežu gdje je HAKOM 22. prosinca 2010. godine djelomično udovoljio zahtjevu Tele2 i Rješenjem izmijenio regulatornu obvezu nadzora cijena određenu Tele2 na način da Tele2 za uslugu završavanja (terminacije) poziva u vlastitu mrežu, samo za razdoblje od 01. siječnja 2011.g. do 30. lipnja 2011.g., naplaćuje cijenu uvećanu za 30% u odnosu na cijene koje sukladno regulatornim obvezama primjenjuju HT i VIPnet. U ostalim dijelovima regulatorna obveza nadzora cijena određena Tele2 ostaje nepromijenjena. Nadalje, HAKOM je Rješenjem od 15. lipnja 2011. godine odbio drugi zahtjev Tele2 za povećanjem iznosa asimetrije.

Osvrnimo se sada na zaključke sadašnje Analize tržišta završavanja (terminacije) poziva u određenu pokretnu javnu komunikacijsku mrežu. Ukoliko promotrimo Slike 8, 9 i 10, koje pokazuju odnos završenih (terminiranih) minuta između operatora, jasno je vidljivo da nije bilo značajnijih izmjena u odnosima u promatranom razdoblju (2008/2-2012/1). S druge strane Slika 6 koja pokazuje minute završene (terminirane) u određenu javnu pokretnu mrežu, isključujući međunarodne minute direktno terminirane u određenu javnu pokretnu mrežu, pokazuje rast udjela Tele2 u promatranom razdoblju (2008/2-2012/1) sa 6,62% na 12,55%. Iako se postotno radi o značajnom porastu, apsolutni udio Tele2 u ukupnoj količini terminiranih minuta je i dalje vrlo malen. Ovdje je važno primijetiti da Slike 11, 12 i 13 dalje prikazuju raspodjelu završenih (terminiranih) minuta između operatora na način da se promatra količina minuta koja je završena unutar mreže pojedinog operatora (tzv. on-net) i količina minuta koja je predana drugom operatoru (tzv. off-net). Iz istih slika je vidljivo da i dalje postoji značajna razlika između Tele2 s jedne i VIPnet-a te HT-a s druge strane. Naime dok VIPnet i HT u svojoj mreži zadržavaju više od 70% prometa, Tele2 uspijeva u svojoj mreži zadržati tek 50% prometa. Dalje, vidljivo je da u razdoblju od 2009/2 nadalje, nije bilo značajnije promjene u odnosima navedenih minuta u Tele2 mreži. Ukoliko znamo da je Tele2 sve to vrijeme uspio zadržati pozitivan rast korisnika i tržišnog udjela (Slika 5), zaključak koji se nameće je da tržišni udio Tele2 još uvijek nije dostatan za značajniji utjecaj na odnos tokova završenih (terminiranih) minuta između operatora.



TELE2 d.o.o.
za telekomunikacijske usluge
Ulica grada Vukovara 269 d
10000 Zagreb, Hrvatska

T +385 (0)1 63 28 300
F +385 (0)1 63 28 301
OIB 70133616033

Podaci o društvu: upisano u registar Trgovačkog suda 080492341
Poslovna banka: Privredna banka Zagreb d.d. žiro račun: 2340009-1110169306
Temeljni kapital 2.848.000.000,00 kn uplaćen u cijelosti
Članovi uprave društva: Malin Holmberg, Dubravko Horvatić, Johan Bergström, Viktor Pavlinić

Tele2 je i dalje cjenovni izazivač na tržištu, stoga mora nuditi najpovoljnije maloprodajne cijene poziva svojim korisnicima. Navedena cijena mora biti jednaka za pozive unutar vlastite mreže kao i za pozive prema drugim mrežama kako bi ponude Tele2 bile tržišno atraktivne s obzirom na manju korisničku bazu, za razliku od VIPnet-a i HT-a koji korisnicima mogu ponuditi pogodnosti samo za pozive unutar njihovih mreža. Slika 11 jasno pokazuje koliko je HT uspješan u navedenoj strategiji, pošto je u promatranom razdoblju čak uspio povećati udio minuta završenih (terminiranih) unutar svoje mreže.

Ukoliko uzmemo u obzir gore navedeno, jasno je da je utjecaj ukidanja asimetrije i ne uvođenje troškovnog modela, najgori mogući scenarij upravo za Tele2. Dakle izjednačavanje cijena završavanja poziva na relativno visokim razinama ima najnepovoljniji utjecaj upravo na Tele2. Uloga regulatora ne smije biti da stvara tržišno okruženje koje uvodi uvjete koji su najnepovoljniji upravo za najmanje igrače.

Nadalje, u komentarima Tele2 na prethodnu Analizu tržišta naveli smo kako zbog visoke zasićenosti tržišta Tele2 nema nimalo lak posao dostizanja konkurenata te da će mu, unatoč svim mjerama koje poduzima, biti potrebno relativno dugo razdoblje za postizanje toga cilja. S druge strane druga dva operatora su imali značajno i objektivno lakši ulazak na tržište sa značajno većim rastom. Tele2 je već tada isticao kako smatra da je tranzicijski period od 3 godine nije dovoljno transparentno određen te da je prekratak s obzirom na situaciju na tržištu. Navedeni period uvjetno može biti dovoljan samo u slučaju ukoliko se nakon ukidanja asimetrije, odmah primjeni cijena temeljena na troškovnom modelu. U prilog navedenoj činjenici jasno govori i izvještaj Cullen International-a od siječnja 2013. u dijelu „Tracker 17 Commission recommendation on fixed and mobile termination rates“ koji jasno ističe da se čisti LRIC treba što prije primijeniti. U istom kontekstu spominje se i simetrija koja se također treba uvesti što je prije moguće, no smisao je provesti obje mjere simultano. Stoga želimo istaknuti da se ne slažemo s uvođenjem simetrije za vrijeme trajanja prijelaznog razdoblja do primjene cijene temeljene na troškovno orijentiranom modelu. Ukidanje asimetrije smatramo svrsishodnim isključivo u kombinaciji s uvođenjem cijene temeljene na troškovnom modelu odmah po završetku analize tržišta i to bez prijelaznog razdoblja.

Navedeno je također u skladu s preporukama Europske komisije koja predviđa prijelazno razdoblje isključivo u slučaju da nacionalno regulatorno tijelo nema dovoljno resursa za uvođenje troškovnog modela i to najkasnije do 1. srpnja 2014. Kako je HAKOM u završnoj fazi izrade troškovnih modela, smatramo da se gore navedeni uvjet ne može primijeniti na HAKOM, pošto je sam posao oko izrade modela pri kraju, dakle potrebno je isti završiti i cijenu primijeniti na tržište, bez prijelaznog razdoblja.

Podredno, ukoliko iz nekog razloga HAKOM ipak odluči primijeniti prijelazno razdoblje, Tele2 traži da se ponovo uvede asimetrija u prijelaznom razdoblju koja će biti ukinuta danom primjene cijene temeljene na troškovnom modelu. Prijelazno razdoblje sukladno našem viđenju nikako ne bi trebalo biti duže od 12 mjeseci.

Vežano uz cijenu indirektno međunarodne terminacije, i dalje ističemo da su svi argumenti navedeni u Prijedlogu za obnovu postupka analize tržišta završavanja (terminacije) poziva u vlastiti pokretnu mrežu koji je Tele2 podnio HAKOM-u u studenom 2009. godine i dalje u velikoj mjeri na snazi. Sukladno navedenom ne vidimo objektivnog razloga za izjednačavanje cijene indirektno međunarodne terminacije s cijenom



TELE2 d.o.o.
za telekomunikacijske usluge
Ulica grada Vukovara 269 d
10000 Zagreb, Hrvatska

T +385 (0)1 63 28 300
F +385 (0)1 63 28 301
OIB 70133616033

Podaci o društvu: upisano u registar Trgovačkog suda 080492341
Poslovna banka: Privredna banka Zagreb d.d. žiro račun: 2340009-1110169306
Temeljni kapital 2.848.000.000,00 kn uplaćen u cijelosti
Članovi uprave društva: Malin Holmberg, Dubravko Horvatić, Johan Bergström, Viktor Pavlinić

završavanja (terminacije) poziva iz nacionalnih mreža. Naime, ne vidimo na osnovu kojih analiza i na osnovu kojih podataka HAKOM donosi zaključak da je potrebno izjednačiti cijene indirektno međunarodne terminacije s nacionalnom.

Iz teksta Analize tržišta da se zaključiti da je u postupku analize prometnih tokova u obzir uzeta indirektna međunarodna terminacija, no na koji način je ta činjenica utjecala dalje na gore navedeni zaključak i dalje nije poznato. Ovdje je važno napomenuti kako postoji direktna povezanost između direktne i indirektno međunarodne terminacije, pošto se u osnovi radi o prometu koji je započeo u stranim mrežama, a nacionalni operatori kako bi preuzeli dio prometa se na međunarodnom veleprodajnom tržištu natječu sa stranim operatorima za minute koje trebaju biti završene (terminirane) u nacionalne pokretne mreže. Krajnji izbor koji će operator biti izabran da prenese ili terminira minute u nacionalne pokretne mreže najčešće ovisi o kombinaciji dva faktora; cijene i kvalitete (pod pretpostavkom da svi operatori imaju dovoljan kapacitet). Količina minuta koje započinju u međunarodnim mrežama a završavaju (terminiraju) u nacionalnim pokretnim mrežama je uglavnom konstanta u određenom razdoblju (ovisna o sezonskim efektima te rastu broja korisnika pojedinih mreža iz kojih promet započinje). S druge strane količina minuta koja završava (terminira) u nacionalne pokretne mreže indirektno međunarodnom terminacijom, dakle putem nacionalnih operatora, a u odnosu na direktnu međunarodnu terminaciju može značajno varirati iz dana u dan. Naime ukoliko je jedan od igrača, neovisno da li se radi o međunarodnom ili nacionalnom operatoru odluči sniziti svoju marginu uz zadržavanje iste razine kvalitete, vjerojatno je da će na sebe preuzeti dobar dio prometa, i to u vrlo kratkom periodu, često mjerljivo danima. Samo jedan takav potez može značajno utjecati na prometne tokove, stoga čak i uzimanje u obzir prometa koji završava (terminira) u nacionalnim pokretnim mrežama putem indirektno terminacije, na žalost neće biti dovoljno za izvođenje zaključka o potrebi regulacije kao i uvođenju regulatornih mjera vezanih uz navedeni promet.

Nadalje, upravo zbog gore navedene ovisnosti direktne i indirektno međunarodne terminacije, smanjenje cijena indirektno međunarodne terminacije će u vrlo kratkom periodu imati značajan utjecaj na direktnu međunarodnu terminaciju te su moguća samo dva ishoda; prvi, sav promet u nacionalne pokretne mreže će stizati putem indirektno međunarodne terminacije, ili drugi, cijena direktne međunarodne terminacije će se izjednačiti s indirektno međunarodnom terminacijom, kako bi svi igrači na tržištu i dalje bili konkurentni. Upravo zbog navedenog, smatramo da nije moguće u obzir uzeti samo promet koji završava u nacionalnim pokretnim mrežama putem indirektno terminacije i izvoditi zaključke bez da se u obzir uzme cjelokupan volumen minuta kao i utjecaj smanjena cijena na cjelokupno tržište. Sama činjenica da se za završavanje međunarodnog prometa putem indirektno terminacije koriste isti mrežni elementi kao i u slučaju nacionalnih poziva nije jednostavno dovoljna za izvođenje ovakvog zaključka koji će imati dalekosežne posljedice na cjelokupno tržište.

Nadalje smanjenje cijene međunarodne terminacije nema nikakav pozitivan efekt niti na nacionalne operatore (pokretne i nepokretne) niti na krajnje korisnike niti na ekonomiju u cijelosti. Smanjivanjem međunarodne terminacije smanjit će se značajan izvor prihoda koji će se negativno odraziti na tržišno natjecanje i moguće investicije i to za vrijeme krize koja još uvijek traje. Nadalje, nacionalni operatori koji sada završavaju (terminiraju) međunarodni promet indirektnim putem, natjecat će se na veleprodajnom



TELE2 d.o.o.
za telekomunikacijske usluge
Ulica grada Vukovara 269 d
10000 Zagreb, Hrvatska

T +385 (0)1 63 28 300
F +385 (0)1 63 28 301
OIB 70133616033

Podaci o društvu: upisano u registar Trgovačkog suda 080492341
Poslovna banka: Privredna banka Zagreb d.d. žiro račun: 2340009-1110169306
Temeljni kapital 2.848.000.000,00 kn uplaćen u cijelosti
Članovi uprave društva: Malin Holmberg, Dubravko Horvatić, Johan Bergström, Viktor Pavlinić

tržištu na apsolutno nižim razinama cijene, što će i smanjiti njihove prihode i margine. Negativan utjecaj istog ne moramo dodatno navoditi. Tele2 predlaže da se prije izvođenja bilo kakvih zaključaka napravi detaljna analiza uzimajući u obzir cjelokupni promet koji započinje u međunarodnim mrežama a završava u nacionalnim pokretnim mrežama uz uzimanje u obzir utjecaja na cjelokupnu nacionalnu ekonomiju. Također predlažemo da se nakon što se donese konačan zaključak, ukoliko isti bude izjednačavanje cijena međunarodnog i nacionalnog završavanja (terminiranja) poziva u nacionalne pokretne mreže, odredi period prilagodbe, koji je krucijalan zbog sadašnje razlike u cijenama. Imajući u vidu trenutnu ekonomsku krizu koja i dalje ne jenjava te potrebu ulaganja značajnih financijskih sredstava u razvoj mreža 4. generacije, smatramo da prelazni period nikako ne bi trebao biti manji od 3 godine od dana uvođenja regulacije cijena završavanja (terminacije) međunarodnog prometa u nacionalne pokretne mreže.

U protivnom, smatramo da nas očekuje niz negativnih posljedica poput usporavanja ili zaustavljanja daljnjih investicija, smanjenje tijekova novca, smanjenje vrijednosti tržišta elektroničkih komunikacija bez ikakvog pozitivnog utjecaja na krajnje korisnike ili bilo koju stranu osim međunarodnih partnera, što će posljedično imati negativan utjecaj na brzinu izlaska RH iz ekonomske krize. Ovu izjavu temeljimo na važnosti industrije elektroničkih komunikacija koja je jedna od temeljnih grana na kojoj EU temelji daljnji napredak i razvoj a što je jasno istaknuto u dokumentu „Europe 2020“. Također se ovdje možemo osvrnuti na „Strategiju razvoja širokopojasnog pristupa u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2012. do 2015. godine“ koja također postavlja ambiciozne planove. Ne trebamo ni zaboravit da smanjenje prihoda pokretnih operatora znači i pad iznosa koji se temeljem raznih naknada i poreza uplaćuju u državni proračun Republike Hrvatske te na račun HAKOM-a.

Da zaključimo, Tele2 pohvaljuje HAKOM na dosadašnjem radu i doprinosu koji je doveo do toga da je hrvatsko tržište u velikoj mjeri usklađeno s regulatornim okvirom EU-a, no svakako se nadamo da će HAKOM uzeti u obzir specifičnosti nacionalnog tržišta kao što je to već činio u nekoliko navrata u prošlosti te uvažiti komentare koje je Tele2 iznio.

S poštovanjem,

Tele2 d.o.o.